

4 POWSTAWANIE POSZCZEGÓLNYCH GŁOSEK W PROCESIE ROZWOJU MOWY DZIECKA

Tabela 1

Wiek dziecka	Artykulacja głosek
pierwsze miesiące życia	głuzenie: powstają przypadkowe dźwięki
ok. 6 miesięcy życia	gaworzenie — powtarzanie usłyszanych dźwięków
1–2 rok życia	pojawiają się pierwsze wyrazy: mama, tata, baba dziecko wymawia samogłoski: a, o, u, i, y, e oraz spółgłoski: p, pi¹, b, bi, m, mi, d, t, n
2–3 rok życia	pojawiają się proste zdania, dziecko wymawia samogłoski: ę, a i spółgłoski: w, f, wi, fi, ś, ź, ć, dź, ń, l, li, k, g, ch, ki, gi, chi, j, ł, s, z, c, dz
4–5 rok życia	pojawia się głoska r , czasem głoski: sz, ź, cz, dź
5–6 rok życia	utrwalane są głoski: sz, ź, cz, dź
7 rok życia	opanowana jest technika mówienia

¹ Zmiękczenie zaznaczono przez i.

Tabela 2

Najczęściej występujące trudności artykulacyjne	Charakterystyka trudności
NIEPRAWIDŁOWA WYMOWA GŁOSEK s, z, c, dz	
zastępowanie ich ¹ przez: sz, ż, cz, dż, ś, ź, ć, dź wymowa międzyzębowa wymowa boczna	W czasie artykulacji język znajduje się między zębami W czasie wymowy język skręcony w bok, nieprzyjemny poświst
NIEPRAWIDŁOWA WYMOWA GŁOSEK sz, ż, cz, dż	
zastępowanie ich przez: s, z, c, dz, ś, ź, ć, dź wymowa międzyzębowa wymowa boczna	jak wyżej jak wyżej
NIEPRAWIDŁOWA WYMOWA GŁOSKI r	
zastępowanie jej przez l lub j wymowa międzyzębowa wymowa boczna r gardłowe	jak wyżej jak wyżej Drży tylna ściana gardła zamiast czubka języka

¹ Sprawdź w tabeli 1, kiedy wymowa powinna być już prawidłowa.

6 NAJCZĘSTSZE TRUDNOŚCI ARTYKULACYJNE

c. d. tabeli 2

Najczęściej występujące trudności artykulacyjne	Charakterystyka trudności
r francuskie r policzkowe r wargowe	Drży języczek przy podniebieniu miękkim zamiast czubka języka Drżą policzki zamiast czubka języka Drżą wargi zamiast czubka języka
NIEPRAWIDŁOWA WYMOWA GŁOSEK k, g	
zastępowanie ich przez t, d wymowa boczna	jak wyżej
UBEZDŹWIĘCZNIANIE	
	Głoski dźwięczne: b, bi, g, gi, z, zi, dz, dzi, w, wi, dź, ź, d zamienione na odpowiednie bezdźwięczne: p, pi, k, ki, s, si, c, ci, f, fi, cz, sz, t , np. woda = fota, żaba = szapa

Ćwiczenia są przeznaczone dla sześć-, siedmio-, ośmiolatków. Trudniejsze oznaczono literą T.

Poszczególne rozdziały są poświęcone utrwalaniu wymowy głosek sprawiających dzieciom największą trudność.

Rozdział I — głoski s, z, c, dz

Rozdział II — głoski sz, ż, cz, dż

Rozdział III — głoska r

Kolejne głoski są prezentowane przez następujące ćwiczenia:

Rysunki paradoksalne

Rodzice głośno czytają pytanie, np.: „Jakie zwierzęta połączył autor?” Dziecko ogląda ilustrację. Odpowiadając utrwala wymowę aktualnie ćwiczonej głoski.

Na przykład:

Autor połączył:

zebrę i słonia

owcę i zająca

kaczkę i szpaka

Zagadki

Rodzice czytają tekst zagadek i wszystkie polecenia. Dziecko, odpowiadając, musi zwrócić uwagę na wymowę ćwiczonej głoski.

Rebusy

Rodzice czytają polecenie, dziecko rozwiązuje rebus samodzielnie. W rozwiązaniu

trudniejszych rebusów mogą pomóc rodzice. Rebusy są tak ułożone, aby dziecko, podając prawidłową odpowiedź, utrwalalo wymowę kolejnych głosek: s, z, c, dz itd.

Dzielenie wyrazów na sylaby

Rodzice czytają polecenie i całe wyrazy, a dzieci dokonują podziału wyrazów na sylaby. Utrwalają prawidłową wymowę głosek na początku, w środku i na końcu wyrazu. To ćwiczenie będzie również pomocne w nauce czytania i pisania.

Układanie rozrzuconych sylab

Rodzice czytają polecenie, a dziecko układa w odpowiedniej kolejności rozrzucone w nieładzie sylaby, tak aby powstał sensowny wyraz, i odpowiada na kolejne pytania. To ćwiczenie jest oznaczone literą T, wymaga więc szczególnego wsparcia rodziców.

Łączenie sylab

Rodzice czytają polecenie, dziecko łączy sylaby zgodnie z zaznaczonym kierunkiem. To ćwiczenie służy utrwalaniu wymowy głoski s, a także ćwiczy prawidłowe czytanie od lewej do prawej strony.

Wymyślanie wyrazów

Dziecko, wymyślając wyrazy z kolejnymi głoskami, utrwała ich wymowę i grupuje je w nazwy zwierząt, roślin i imion itd.

Dobieranie kart o przeciwstawnym znaczeniu

Rodzice czytają polecenie i układają na stole wycięte wcześniej kartoniki z wyrazami,

dzieci samodzielnie dobierają do nich kartoniki z wyrazami o przeciwstawnym znaczeniu. Każdy z kartoników dziecka zawiera wyrazy z utrwalanymi głoskami.

Na przykład:

dobry — kartonik rodziców zły — kartonik dziecka
smutny — kartonik rodziców wesoły — kartonik dziecka

Powyższe ćwiczenie jest przeznaczone dla dzieci dobrze czytających.

Zapamiętywanie głosek na początku i na końcu wyrazu

Polecenia i wyrazy do ćwiczeń czytają rodzice, dziecko słucha i odgaduje, które z czterech podanych wyrazów zawierają ten sam dźwięk. To ćwiczenie uczy rozróżniać dźwięki i jest pomocne w nauce czytania i pisania.

Powtarzanie wyrazów

Starsze dzieci czytają wyrazy samodzielnie, młodsze powtarzają za rodzicami, kontrolując wymowę ćwiczonych głosek.

Historyjki obrazkowe

Dziecko, opowiadając historyjkę, utrwała kolejno wymowę głosek: najpierw z grupy s, z, c, dz, potem sz, ż, cz, dż.

Wpisywanie brakujących liter

Rodzice czytają polecenie, dzieci w miejsce kropek wpisują sz lub cz. To ćwiczenie jest przeznaczone dla dzieci dobrze czytających.

Na końcu każdego rozdziału znajdują się ćwiczenia sprawdzające i prawidłowe odpowiedzi.

10 Propozycje książek, które pomogą utrwalić wymowę głosek

Antos D., Demel G., Styczek I. *Jak usuwać seplenienie i inne wady wymowy*. Warszawa WSiP 1978.

Hołyńska B. *Zabawy rozwijające mowę dziecka*. Warszawa Instytut Wydawniczy CRZZ 1978.

Frelek T. *R dla Agnieszki*. Warszawa KAW 1987.

Petrusewicz A. *Aleksandrynki*. Warszawa. Wydana własnym nakładem 1991.

Meterowa H. *Poznaję głoski*. Warszawa WSiP 1989.

Sachajska E. *Uczymy poprawnej wymowy*. Warszawa WSiP 1991.

Tułodziecka L. *Słowniczek ilustrowany*. Warszawa WSiP 1981.

Wójtowiczowa J. *Logopedyczny zbiór wyrazów*. Warszawa WSiP 1991.

1. Rysunek paradoksalny

Jakie zwierzęta połączył autor?

S

T

S

¹ Zagadki na s. 12—55 zostały zaczerpnięte ze zbioru: *Wybór zagadek dla placówek opiekuńczo-wychowawczych*. Gdańsk IKN. Oddział Doskonalenia Nauczycieli 1983.

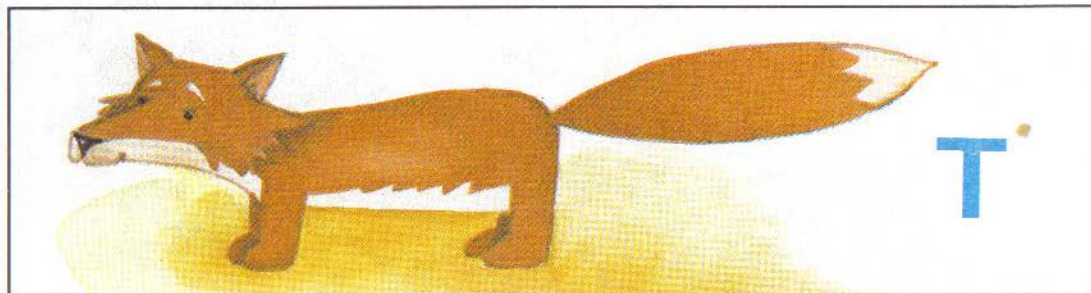
2. Zagadki

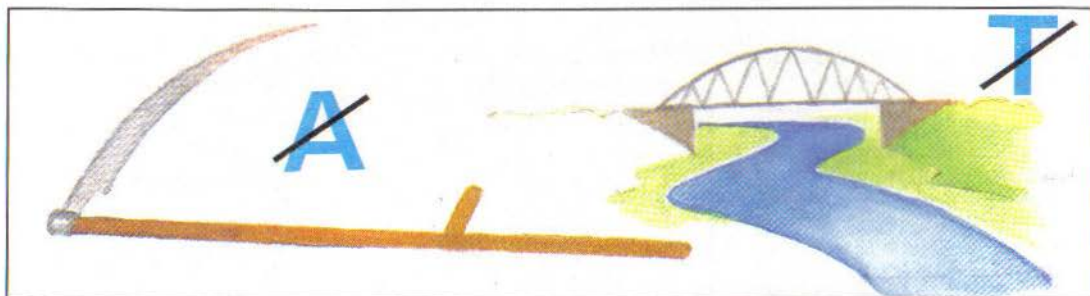
Rozwiąż zagadki¹. W odpowiedziach ukrywają się głoski s, c. Przypomnij sobie, jak wymawiałeś je w gabinecie logopedycznym.

- Gdy ulewa, gdy pada, to go tata rozkłada.
- Rudy ogon, wielka kita i zagląda do kurnika.
- Zimą grzeje słabo, rankiem błyska blado, gdy zachodzi u nas, innym sprawia radość.
- Ciągle pracuje, nigdy nie spocznie, a kiedy biegniesz, uderza mocniej.

3. Rebusy

Rozwiąż rebusy. Prawidłowe odpowiedzi zawierają głoskę s. Wymawiaj ją tak jak w gabinecie logopedycznym. Rebuses, które sprawiają ci trudność, możesz rozwiązać w formie pisemnej.

S

S

Rodzice czytają całe wyrazy. Dziecko dokonuje podziału samodzielnie.

4. Dzielenie wyrazów na sylaby

Podziel wyrazy na sylaby (dwoma metodami):

- wyklaskując je dłońmi,
- kładąc dłoń pod brodę (w wyrazie jest tyle sylab, ile razy broda opadnie na dłoń).

Następnie powiedz głośno całe wyrazy już bez podziału na sylaby. Zwróć uwagę na wymowę głoski s.

S NA POZĄTKU WYRAZU					
	so	-	wa		
	se	-	ry		
	sa	-	la		
	su	-	wak		
	su	-	ro	-	wy
	so	-	bo	-	ta

S W ŚRODKU WYRAZU				
	ka	-	sa	
	la	-	sy	
	pa	-	sek	
	so	-	sy	
	no	-	sy	
	lo	-	sy	

S NA KOŃCU WYRAZU					
	glo	-	bus		
	a	-	na	-	nas
	ko	-	kos		

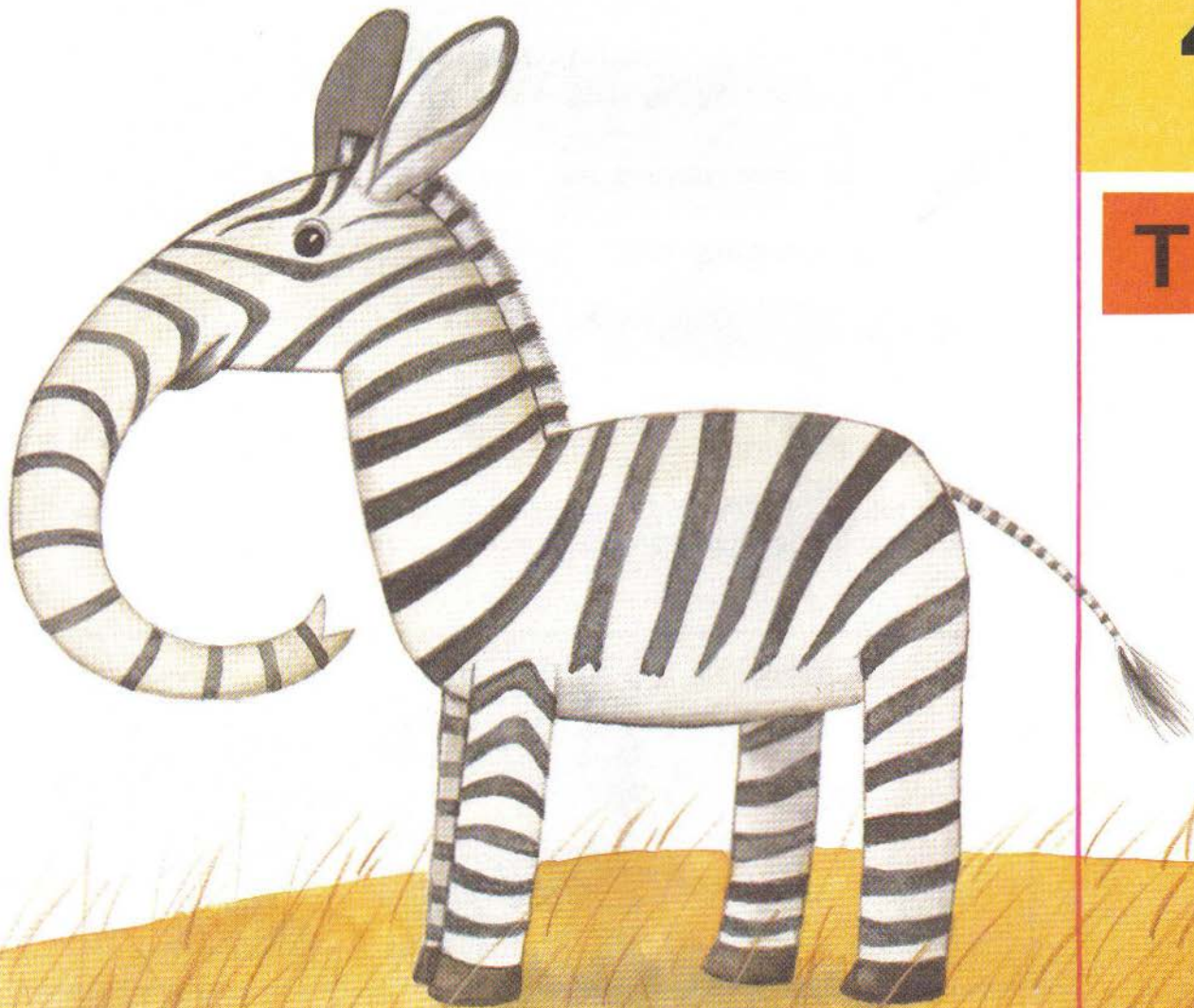
5. Łączenie sylab

Przeczytaj zgodnie z kierunkiem strzałek nowo powstałe wyrazy. Zwróć uwagę na wymowę głoski s.

6. Rysunek paradoksalny

Jakie zwierzęta połączył autor?

Z

T

Z

7. Zagadki

Rozwiąż zagadki. Prawidłowe odpowiedzi zawierają głoskę z. Zwróć uwagę na jej wymowę.

- Co to za kwiat niebieskim oczkiem patrzy na świat?
Rośnie nad wodą, w rowie, no kto mi odpowie?
- Niebo jest nimi usiane, świecą nocą, gasną ranem.
- Mrugają, mrugają, choć oczu nie mają.
- Jakie „pałki” się zapala?

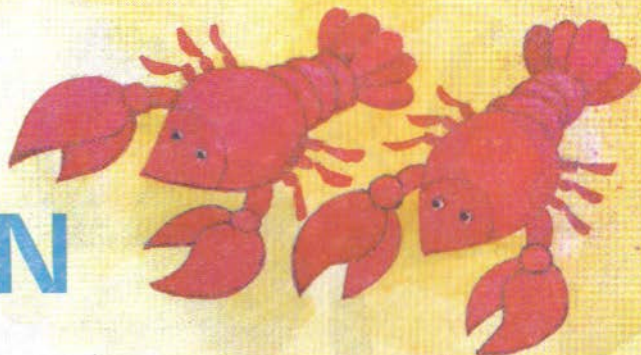
8. Rebusy

Rozwiąż rebusy. Prawidłowe odpowiedzi zawierają głoskę z. Wymawiaj ją tak jak w gabinecie logopedycznym.

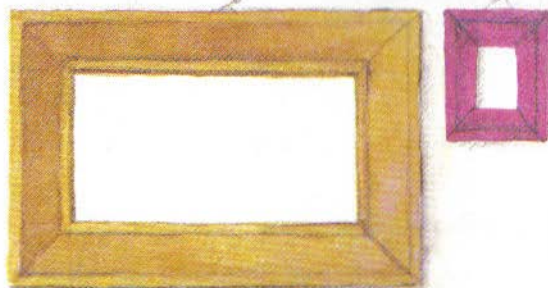

Rebusy
trudniejsze
rozwiąż w formie
pisemnej.

R = ZN

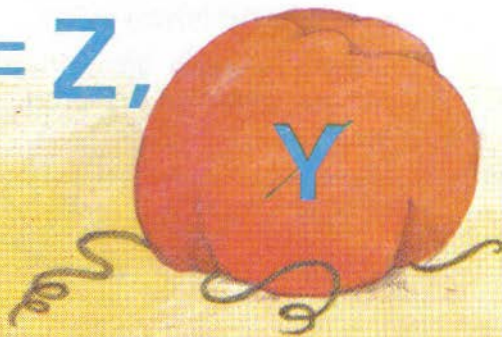
ZBIE

ŻE = Z,

Y

Z

Z

9. Wymyślanie wyrazów

Powiedz trzy imiona zaczynające się głosek z.
Zwróć uwagę na wymowę głoski z.

T

10. Układanie rozrzuconych sylab

W wyróżnionym wyrazie zmieniono kolejność sylab. Ułóż je prawidłowo i odpowiedz na pytanie: Co produkuje się w fabryce? Zwróć uwagę na wymowę głoski z.

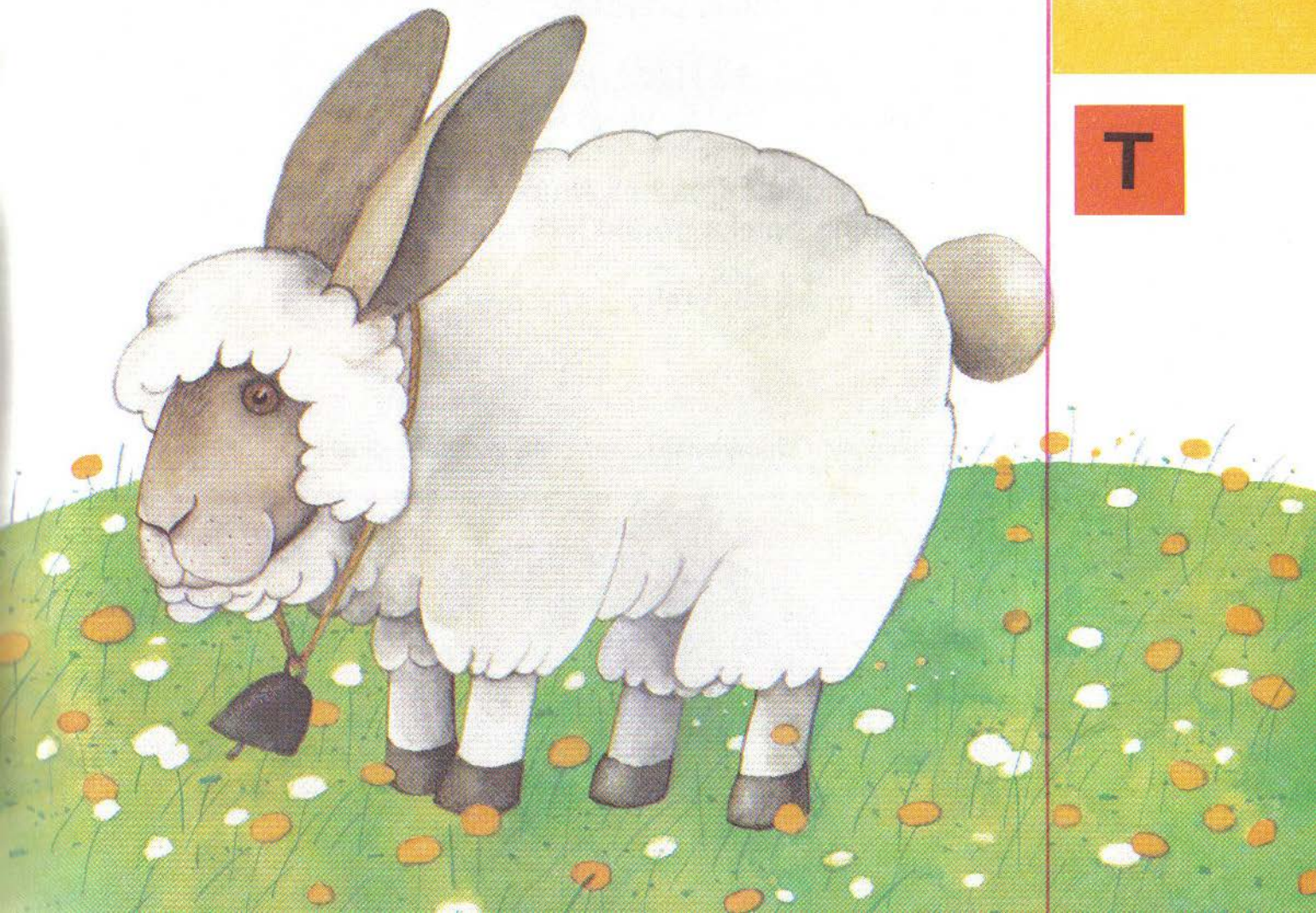
Uwaga: Dla ułatwienia rodzice mogą wykonać kartoniki z sylabami według wzoru w ramce.

Mama Ani pracuje w fabryce, tam produkuje się

GA ZE RY .

11. Rysunek paradoksalny

Jakie zwierzęta połączył autor?

C

T

C

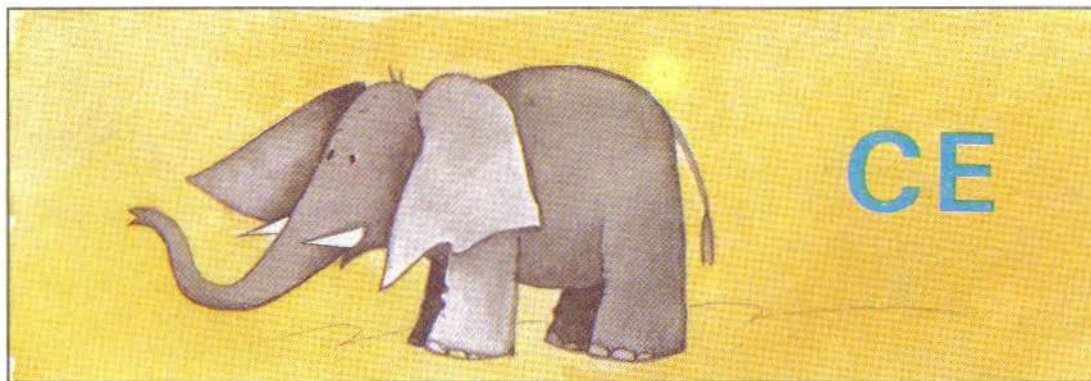
12. Zagadki

Rozwiąż zagadki. Prawidłowe odpowiedzi zawierają głoskę c. Powiedz ją poprawnie.

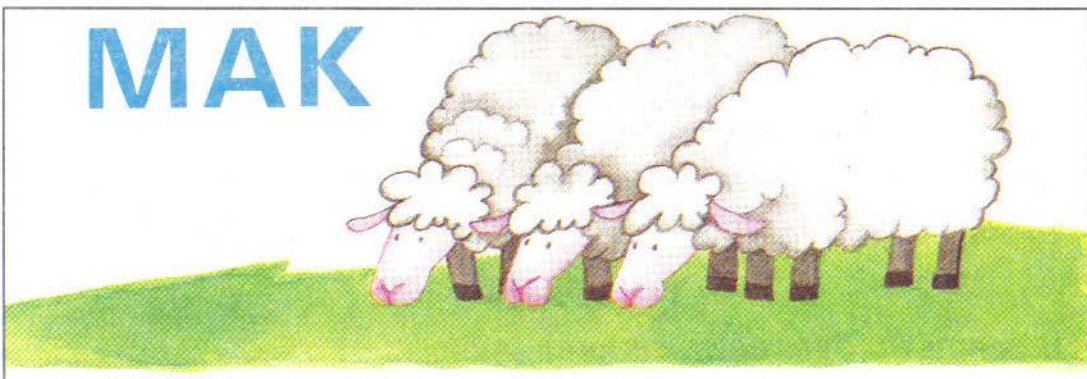
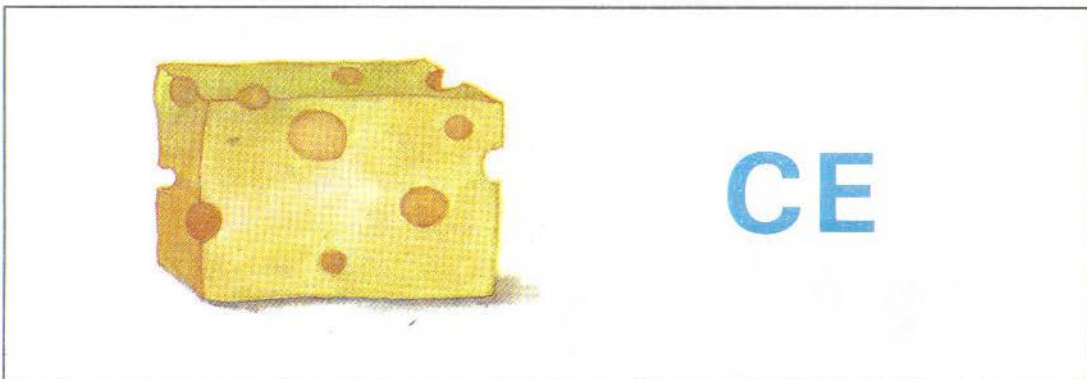
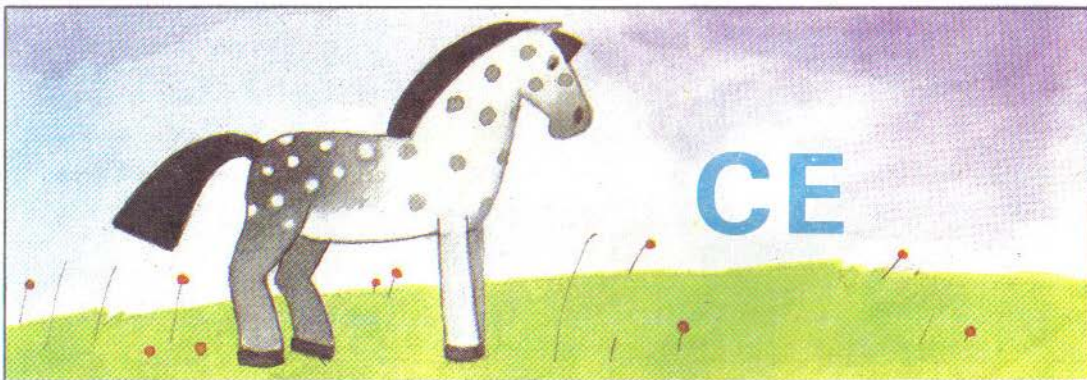
- Gwiazdy na niebie zapala ona,
gdy słońko gaśnie, przychodzi do nas.
- W każdej mieszka klasie, czarne ma oblicze,
na niej często piszę, rysuję lub liczę.
- Pomiędzy górami na hali się pasą,
pod czujną opieką górala juhasa.
- Kto tnie materiały, żeby z części zrobić cały płaszcz?

13. Rebusy

Rozwiąż rebusy. Odpowiadając, kontroluj wymowę głoski c.

Rebusy
trudniejsze
rozwiąż w formie
pisemnej.

C

C

100 LICA

14. Zapamiętywanie głosek

Zapamiętaj pierwszą głoskę w poszczególnych wyrazach. Tylko trzy spośród czterech wyrazów w przykładach A i B zaczynają się tą samą głoską. Które?

- (A) dzwonek, cebula, cytryna, cukier
- (B) cement, dzbanek, cukierek, cyrk

15. Dzielenie wyrazów

Podziel wyrazy na sylaby, następnie powiedz głośno całe wyrazy już bez podziału. Zwróć uwagę na wymowę głoski **c**.

C NA POZATKU WYRAZU									

C W ŚRODKU WYRAZU									

C NA KOŃCU WYRAZU (WYRAZY JEDNOSYLABOWE)									

16. Układanie rozrzuconych sylab

W wyróżnionych wyrazach zmieniono kolejność sylab. Ułóż je poprawnie i odpowiedz na pytania, zwracając szczególną uwagę na wymowę głoski **c**.

Jaki to sok? NO CY WY TRY

Jaka to przyprawa? MON CY NA

Jakie to imię? LI CE NA

Uwaga: Dla ułatwienia rodzice mogą wykonać kartoniki z sylabami według wzoru w ramce.

17. Wymyślanie wyrazów

Wymyśl kilka nazw przedmiotów zawierających głoskę **c** na początku, w środku i na końcu wyrazu. Zwróć uwagę na wymowę głoski **c**.

C

Rodzice czytają całe wyrazy. Dziecko dokonuje podziału samodzielnie.

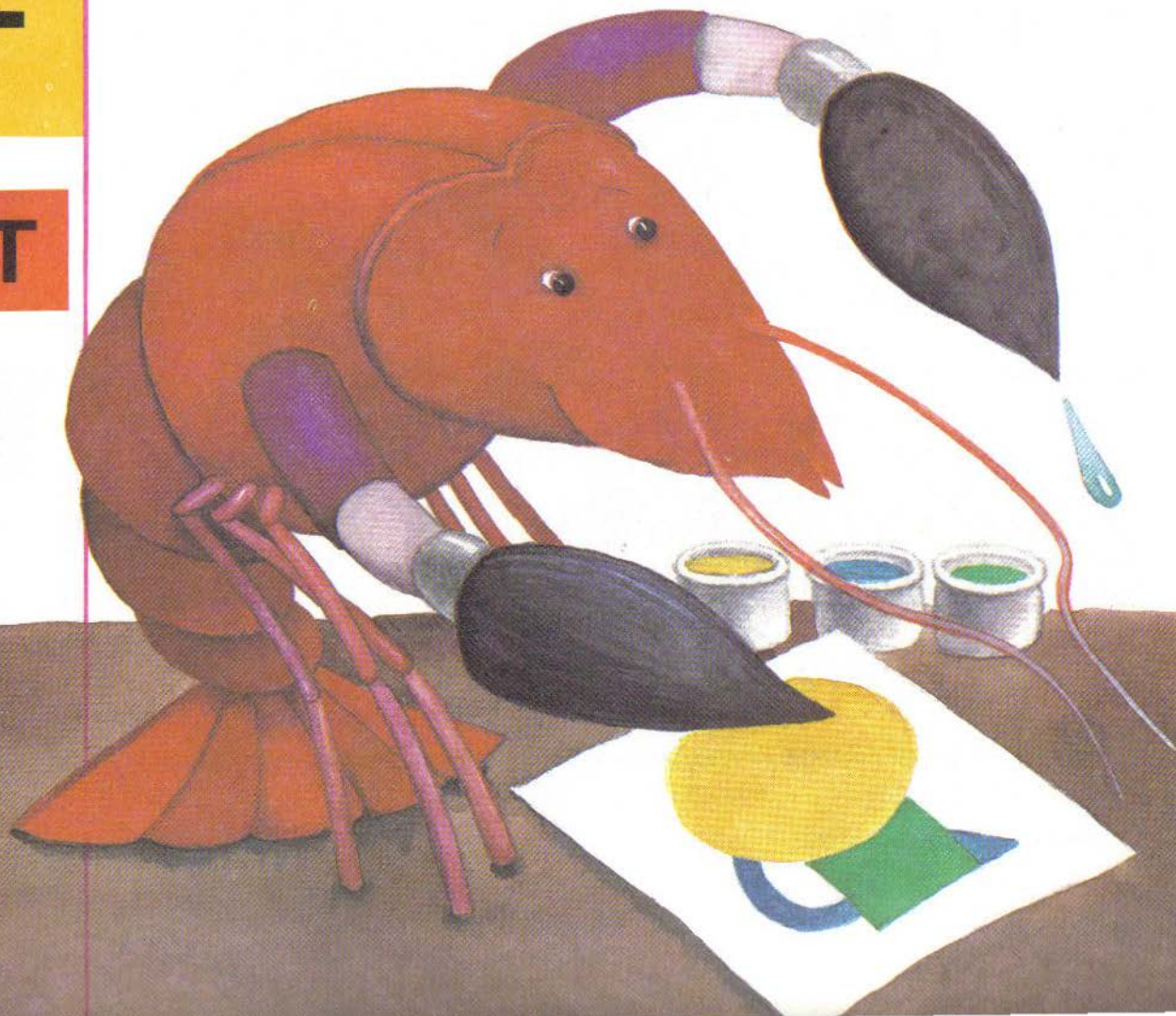
T

dz

T

18. Rysunek paradoksalny

Przyjrzyj się temu rysunkowi i odpowiedz, czy tak może być.

dz

19. Zagadki

Rozwiąż zagadki. Prawidłowe odpowiedzi zawierają głoskę **dz**, zwróć uwagę na jej wymowę.

- Choć ma ucho, nie słyszy, choć ma dziobek, nie dziobie, ale możesz z niego mleka nalać sobie.

Jaki wyraz został opuszczony w zdaniu?

- Kto się ze mną zgadza, że ... to władza?
Gdy się ... głos odzywa, wiemy, że na lekcje wzywa.

20. Rebusy

Rozwiąż rebusy. Odpowiadając, kontroluj wymowę głoski **dz**. Drugi rebus rozwiąż pisemnie.

22. Dobieranie kart o przeciwstawnym znaczeniu

Do wyrazów ułożonych przez rodziców dobierz kartoniki z wyrazami o przeciwstawnym znaczeniu¹.

U w a g a: Rodzice powinni wykonać kartoniki z poszczególnymi wyrazami z tabeli. Oto prawidłowe pary wyrazów do sprawdzenia po rozwiązaniu.

wyrazy podane przez rodziców	wyrazy podane przez dzieci
daleki	bliski
dobry	zły
silny	słaby
smutny	wesoły
mokry	suchy
otwarty	zamknięty

Przeczytaj pary wyrazów. Zwróć uwagę na wymowę głosek s, z.

¹ Zabawa jest przeznaczona dla dzieci dobrze czytających. Dzieciom młodszym wyrazy czytają rodzice.

23. Historyjka obrazkowa

Opowiedz, co widzisz na obrazku.

Co może się wydarzyć w lesie?

Zwróć uwagę na wymowę głosek s, z, c, dz.

Pomocnicze wyrazy znajdują się na końcu rozdziału.

24. Powtarzanie wyrazów¹

Młodsze dzieci powtarzają za rodzicami wyróżnione wyrazy.
Starsze dzieci czytają wiersz samodzielnie, zwracając szczególną uwagę na wymowę głosek z.

Kram z literkami
(fragmenty)

Zaczepił mnie pewien góral
w zimie pod **Zakopanem**
i mówi:
– **Zgaduj** – **zgadula**,
z czego **z** jest **znane**?
„**Zgaduj** – **zgadula**, **zgaduj** – **zgadula**,
z czego to **z** jest **znane**?
Myślę i myślę, **zgadnąć** nie mogę,
na góry **zerkam zezem**.
Może wyjaśni się ta **zagadka**,
kiedy na **Zawrat** wleżę (wejdę)?
(...)
Zaraz, chwileczkę, już coś mi **świta!**
Z – chyba **z** tego jest **znane**,
że wydeptało te wszystkie ścieżki
w górach pod **Zakopanem**.
(...)

Wanda Chotomska

30 Powtarzamy wymowę głosek s, z, c, dz

25. Nauka wiersza na pamięć

Naucz się wybranego fragmentu wiersza na pamięć. Zwróć szczególną uwagę na wymowę głoski s.

Ten wiersz napisała Twoja koleżanka, która tak jak Ty uczy się mówić poprawnie.

O ósemce

Ósma ósemka z rzędu ósemek

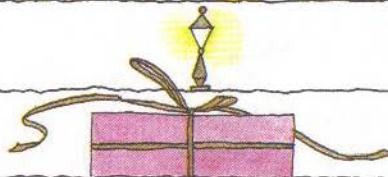
pobiegła ulicą ośmiu ósemek,

a na tej ulicy osiem kawiarni

stało spokojnie w cieniu latarni.

W ósmej kawiarni osiem ciasteczek

kupiła ósemka po osiem złotych

i poszła szybko do ośmiu ciotek.

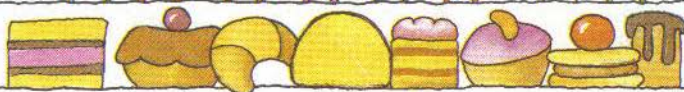
Ósemka była ósma u ciotki,

na ósmym krześle usiadła sobie,

osiem ciasteczek zjadła ze smakiem

posypanych makiem.

26. Powtarzanie wyrazów

Powtórz za rodzicami wyróżnione w tekście wyrazy (wersja dla dzieci młodszych).

Zaproś do współpracy brata lub siostrę i przeczytaj tekst z podziałem na role (wersja dla dzieci starszych).

Zwróć szczególną uwagę na wymowę głosek s, z, c

Na obiedzie u cioci **Celiny** są **Zuzia**, **Jacek**, **Wacek** i **Kacper**.

Kacper i **Zuzia** proszą ciocię o **zupę cebulową**.

– **Jacek** i **Wacek**, czy **zjecie** drugie danie? – pyta ciocia.

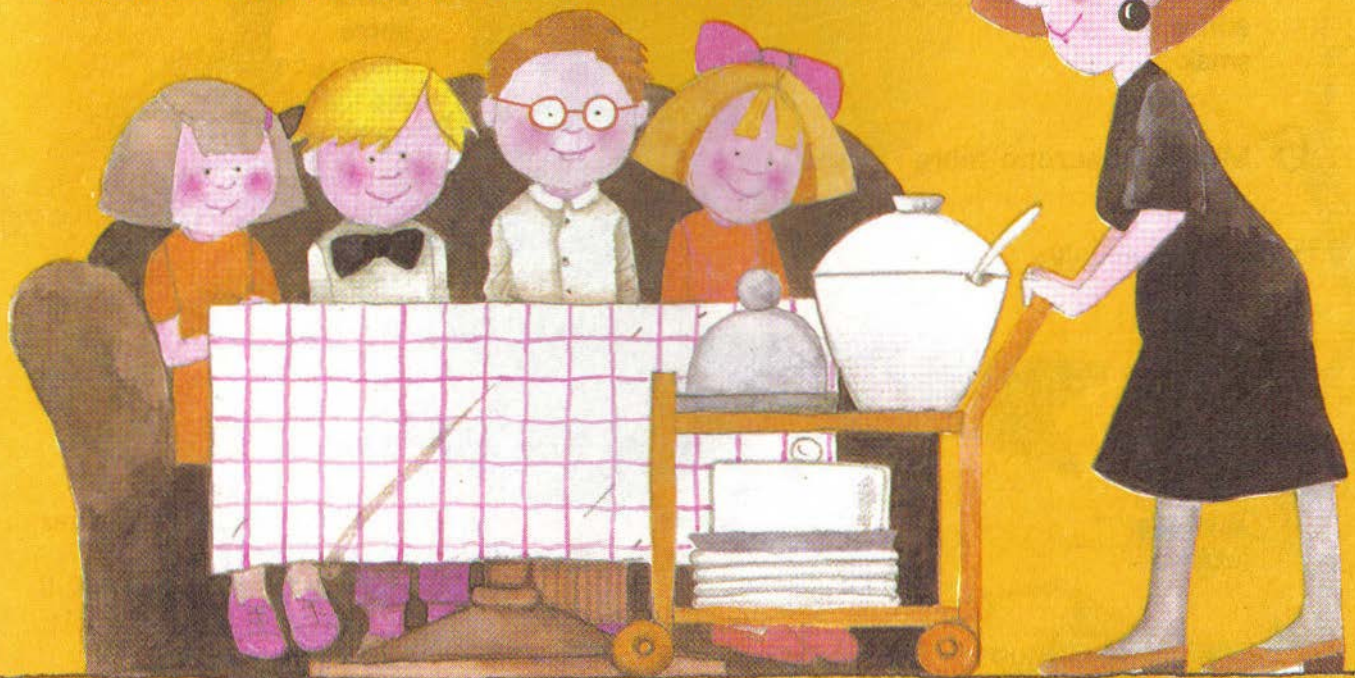
– Tak, bardzo lubimy twoją **cukinię** na **gorąco** i **wątróbkę z cebulą**

– mówią **Jacek** i **Wacek**.

– Kto je tort **cytrynowo-ananasowy**? – pyta ciocia.

– **Wszyscy**.

– Do picia **chcemy** herbatę z **cytryną** – proszą dzieci.

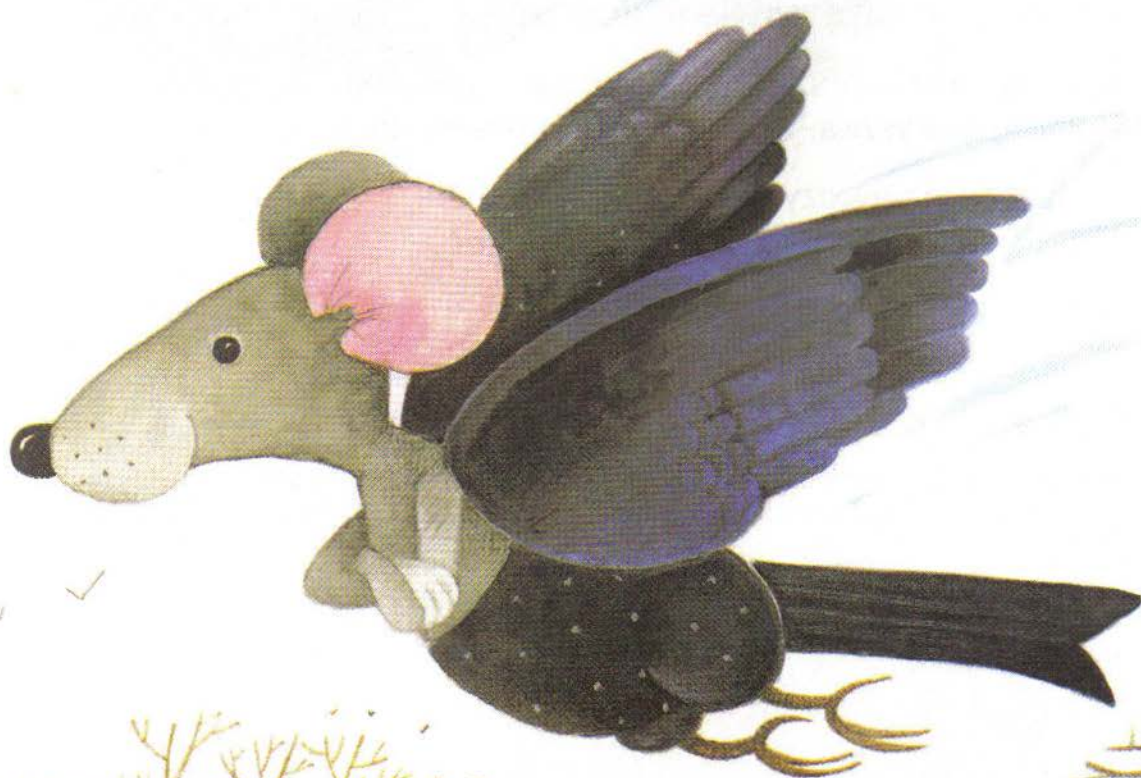

Odpowiedzi do zagadek, rebusów, rysunków

- 1 Mylnie połączono sowę i psa.
- 2 parasol
lis
słonko
serce
- 3 list
pisanki
kosmos
adres
smak
- 6 Mylnie połączono zebłą i słonia.
- 7 niezapominajka
gwiazdy
gwiazdy
zapalki
- 8 zlew
znaki
zbieramy
jezdnia
- 11 Błędnie połączono owcę z zającem.
-
-
- 12 noc
tablica
owce
krawiec
- 13 słońce
końce
serce
makowce
stolica
pałac
- 18 Raki mają szczypce, a nie pędzle.
- 19 dzbanek
dzwonek
- 20 dzwonek
rydze
- 23 Wyrazy do historyjki obrazkowej:
pisklęta, gniazdo, sowa, lisy, sarna, chłopiec, zając, dzwonki leśne, las.

Rysunek paradoksalny

Jakie zwierzęta połączył autor?

SZ

T

SZ

2. Zagadki

Rozwiąż zagadki. Prawidłowe odpowiedzi zawierają głoskę **sz**. Zwróć uwagę na jej wymowę.

- Czy jestem gładki, czy w paski lub w kratki, nie brudź mi rogów, nie brudź okładki.
- Łatwą zagadkę powiem: dom, gdzie uczą się uczniowie.
- Mała, szara, nocą zbiera okruszki, jest świetnym rymem do wyrazu szyszka. Już wiesz na pewno, to ...
- Jaka to dziewczynka ma roboty wiele, a na pięknym balu gubi pantofelek?

T

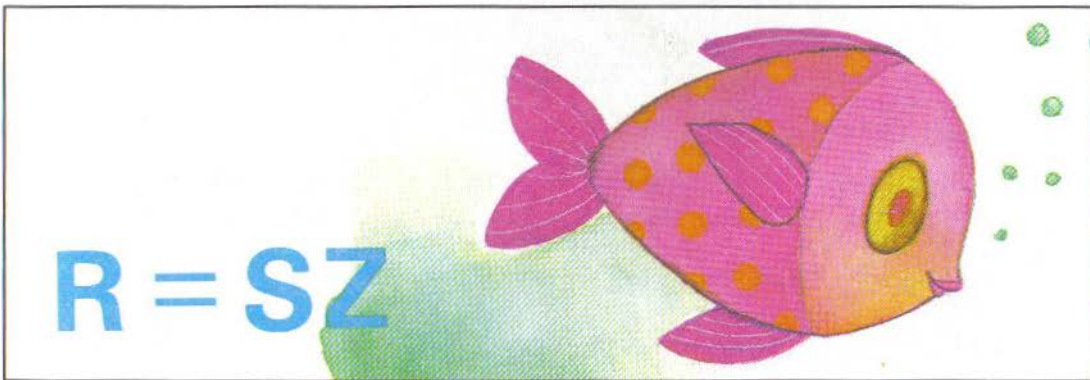
3. Rebusy

Rozwiąż rebusy. Odpowiadając kontroluj wymowę głoski **sz**.

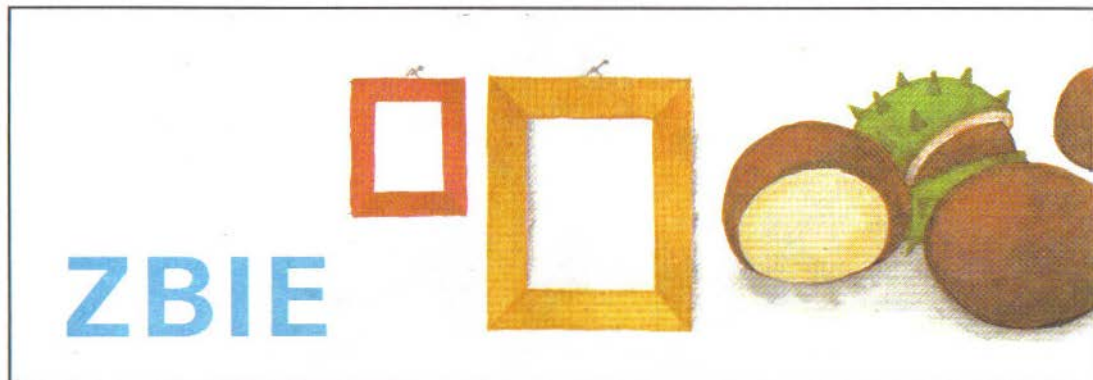
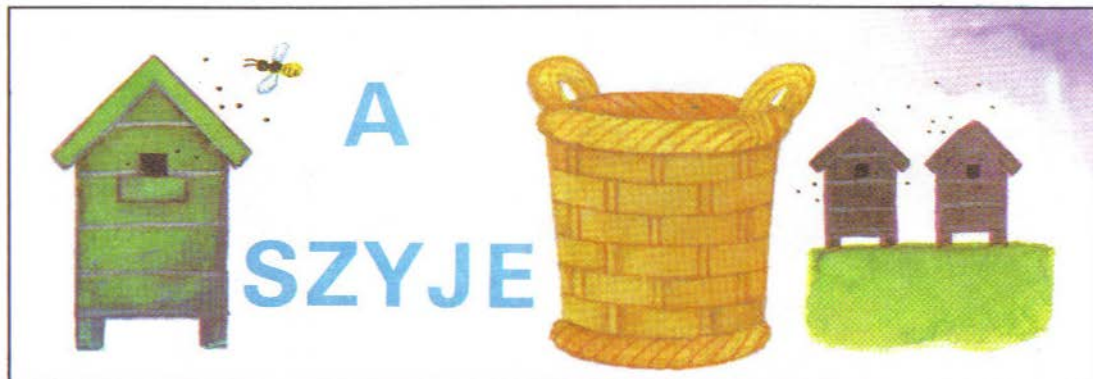
CZ = AR

Rebusy
trudniejsze
rozwiąż w formie
pisemnej.

SZ

SZ

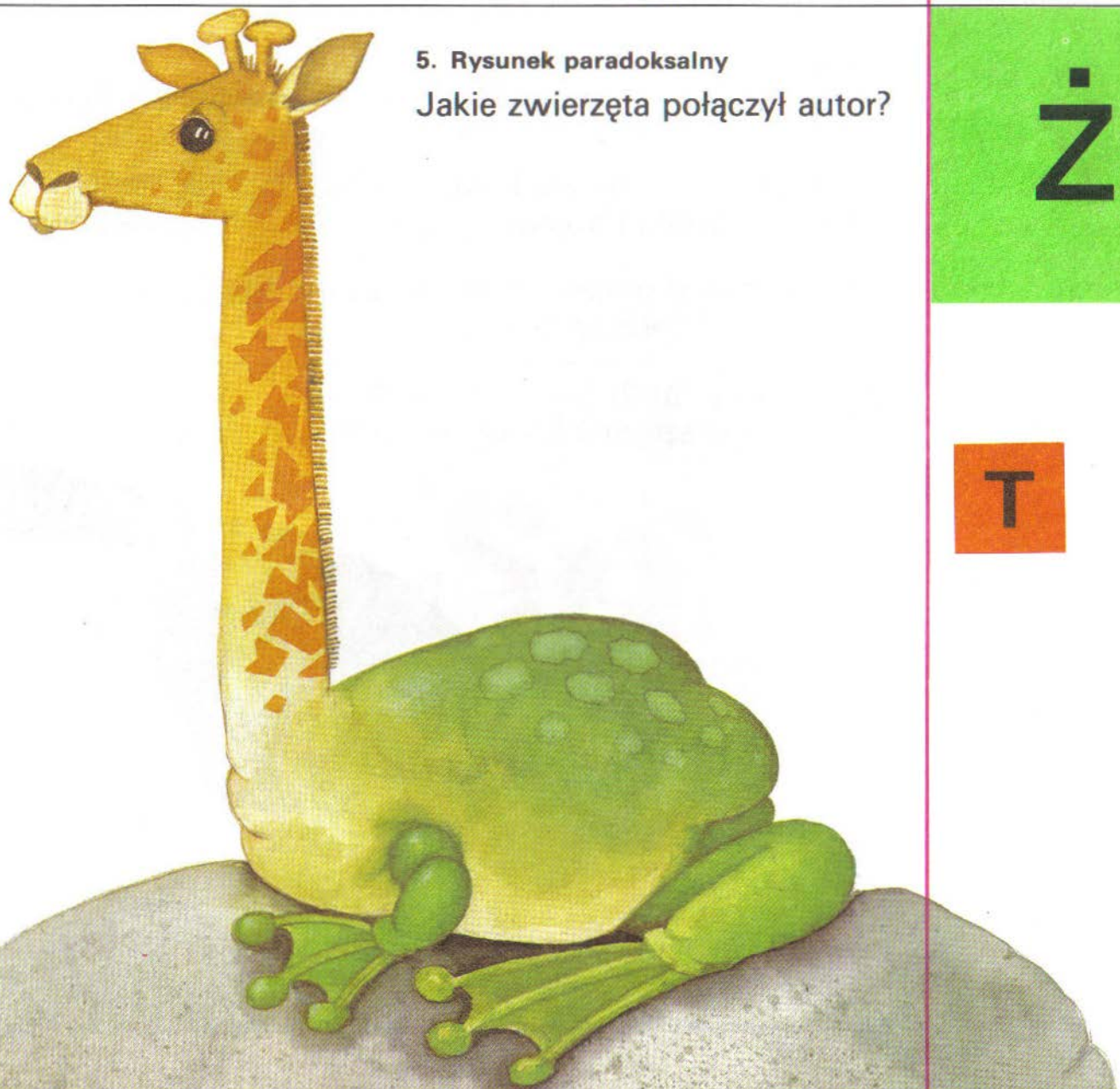

4. Zapamiętywanie głosek

Zapamiętaj ostatnią głoskę w poszczególnych wyrazach. Tylko trzy spośród czterech wyrazów w przykładach A i B kończą się tą samą głoską. Które?

- (A) nos, kosz, mysz, kapelusz
 (B) Bartosz, Mateusz, kos, kalosz

5. Rysunek paradoksalny
Jakie zwierzęta połączył autor?

ż

T

ż

6. Zagadki

Rozwiąż zagadki. Prawidłowe odpowiedzi zawierają głoskę ż (rz)¹. Zwróć uwagę na jej wymowę.

- Ma on nóżkę, nie ma buta, ma kapelusz, nie ma głowy. Czasem gorzki i trujący, czasem smaczny jest i zdrowy.
- W twardej skorupce smaczny skarb mieszka, jak go rozbijesz, to zjesz ...
- Podczas pogody błękitem się mieni, a podczas sztormu burzy się i pieni.

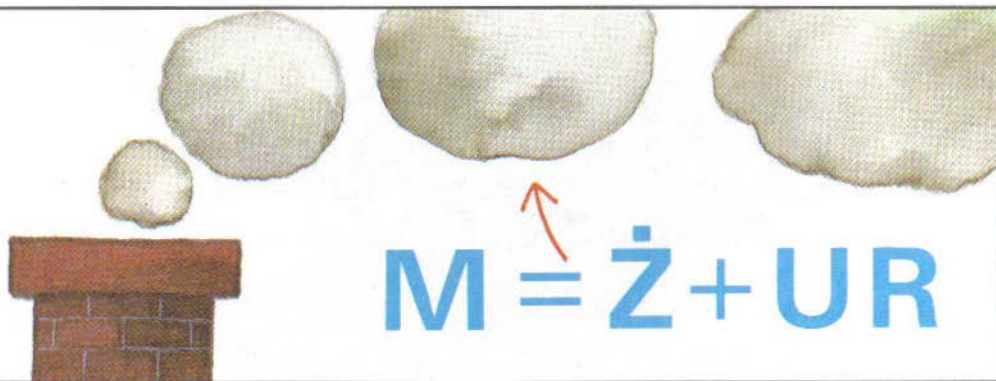
7. Rebusy

Rozwiąż rebusy. Prawidłowe rozwiązania zawierają głoskę ż (rz). Uważaj na jej wymowę. Rebusy trudniejsze rozwiąż w formie pisemnej.

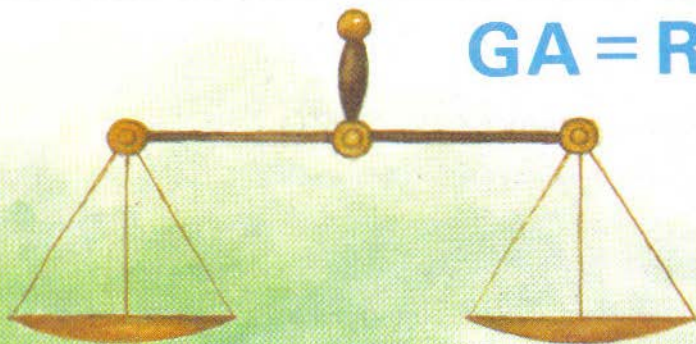
¹ Rz i ż w wymowie to ten sam dźwięk.

BA = GIEL

M = Ż + UR

GA = RZYWA

Ż

ż

8. Zapamiętywanie głosek

Zapamiętaj pierwszą głoskę w poszczególnych wyrazach. Tylko trzy spośród czterech wyrazów w przykładach A i B zaczynają się tą samą głoską. Które?

- (A) szufelka, żarówka, żaglówka, żaba
 (B) żonkil, szyba, żuraw, żyto

T

9. Układanie rozrzuconych sylab

W wyróżnionych wyrazach zmieniono kolejność sylab. Ułóż je prawidłowo i odpowiedz na pytania.

Jakiego koloru jest żakiet? ŻO RÓ WY

Jakiego koloru jest marynarka? WA ŻO BE

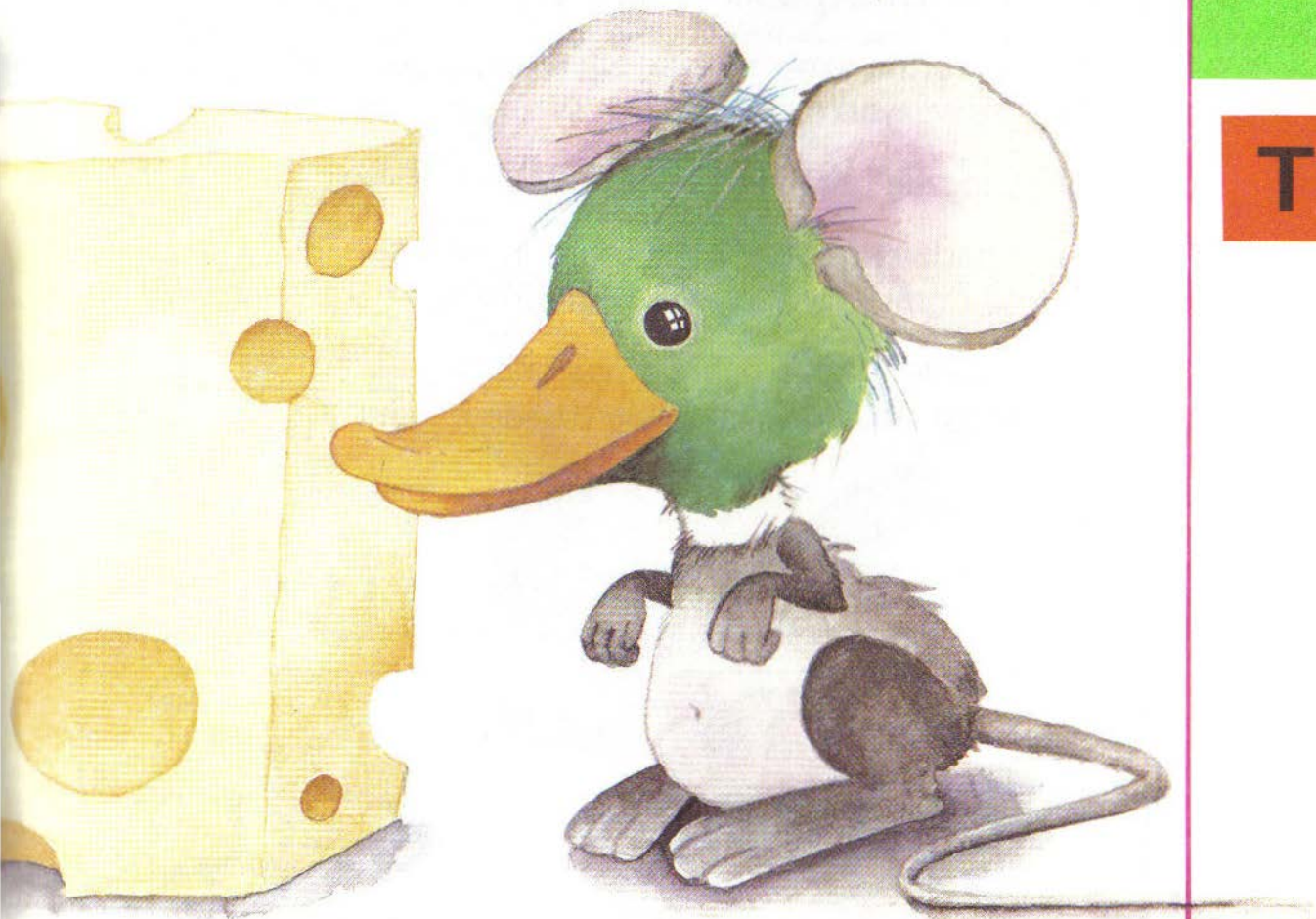
U w a g a: Dla ułatwienia rodzice mogą wykonać kartoniki z sylabami.

10. Wymyślanie wyrazów

Podaj 5 nazw zwierząt, w których występuje głoska ż na początku, uważaj na wymowę tej głoski.

11. Rysunek paradoksalny

Jakie zwierzęta połączył autor?

CZ

T

CZ

12. Zagadki

Odgadnij zagadki. W prawidłowych odpowiedziach ukrywa się głoska **cz**. Uważaj na jej wymowę.

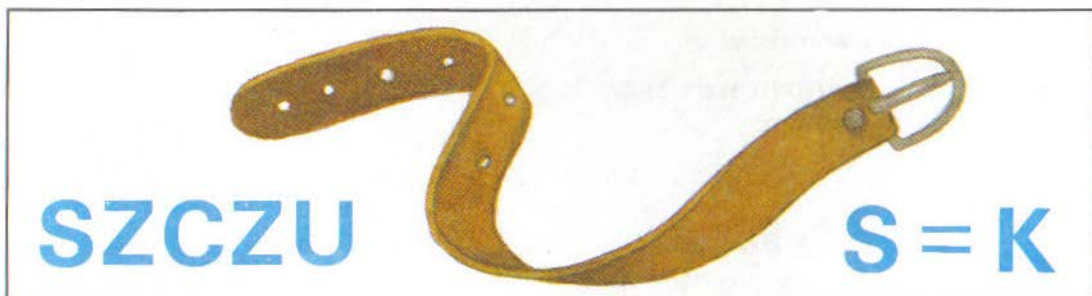
- Barwna na niebie, najczęściej po burzy,
kolorami świeci i pogodę wróży.
- Jaki sprzęt na sznurze warczący, nieduży,
choć wszystko czyści, sam w środku się kurzy?
- Jaką „teczkę” nosimy w kieszeni?
- Gdzie codziennie wlewasz wody niewiele,
żeby w domu mieć kwiaty i zieleń?
- Na wysokiej nodze talerz z nasionami,
wróble go obsiadły, chcą się dzielić z nami.

13. Rebusy

Rozwiąż rebusy, kontroluj wymowę głoski **cz**.
Rebusy trudniejsze rozwiąż w formie pisemnej.

K = L

CZ

CZ

14. Zapamiętywanie głosek

Zapamiętaj pierwszą głoskę w poszczególnych wyrazach. Tylko trzy spośród czterech wyrazów w przykładach A i B zaczynają się tą samą głoską. Które?

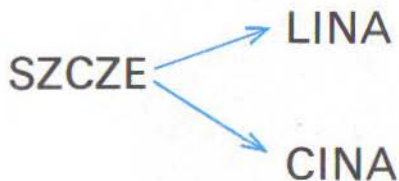
- (A) czapka, czekolada, dżem, czapla
- (B) czytanka, dżokej, czupryna, czerwony

15. Wymyślanie wyrazów

Powiedz pięć wyrazów zawierających głoskę cz.
Zilustruj niektóre z nich.

16. Łączenie sylab

Przeczytaj zgodnie z kierunkiem strzałek nowo powstałe wyrazy. Zwróć uwagę na prawidłową wymowę głosek **szcz**.

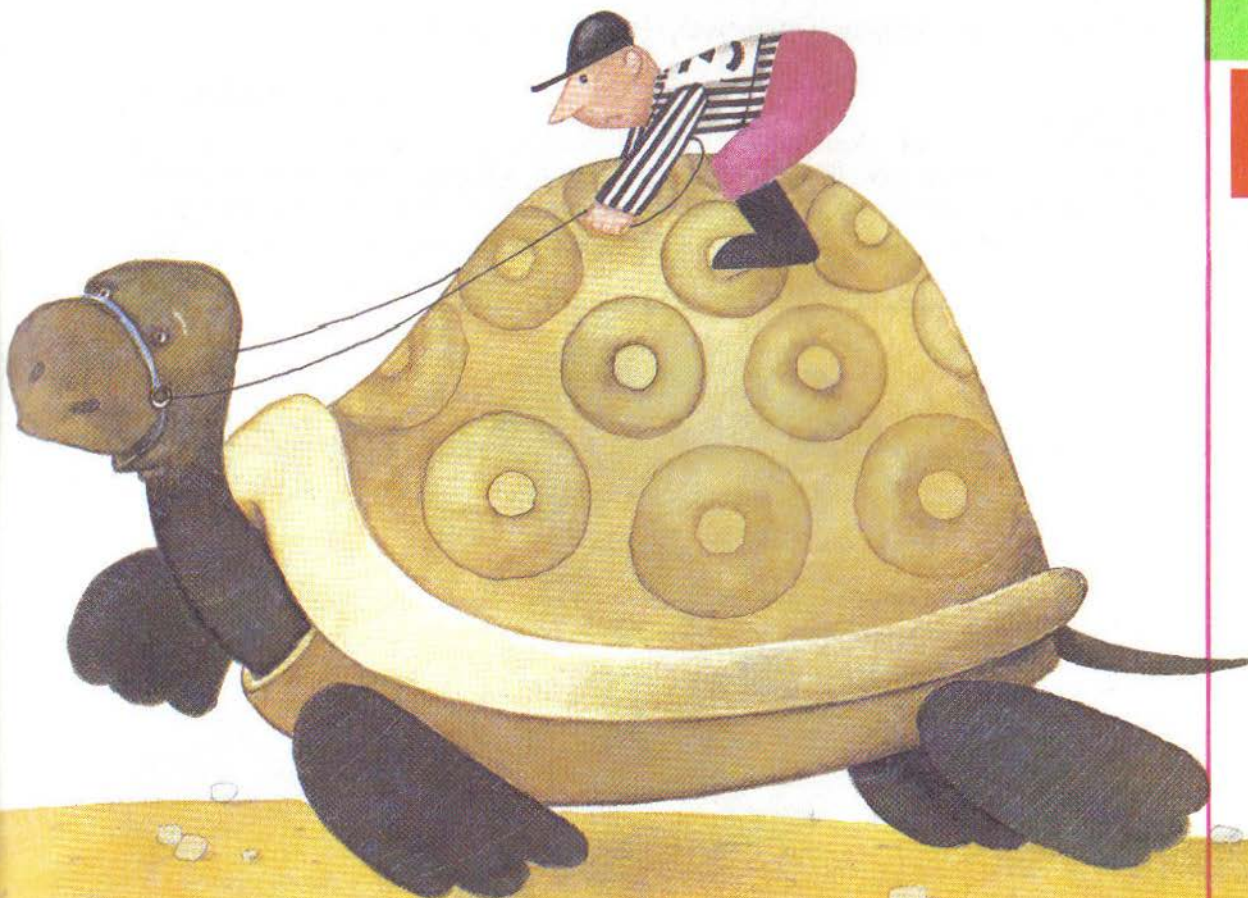

17. Rysunek paradoksalny

Przyjrzyj się rysunkowi i odpowiedz, czy tak może być.

dż

T

dż

18. Zagadki

Rozwiąż zagadki. Prawidłowe odpowiedzi zawierają głoskę **dż**. Uważaj na jej wymowę.

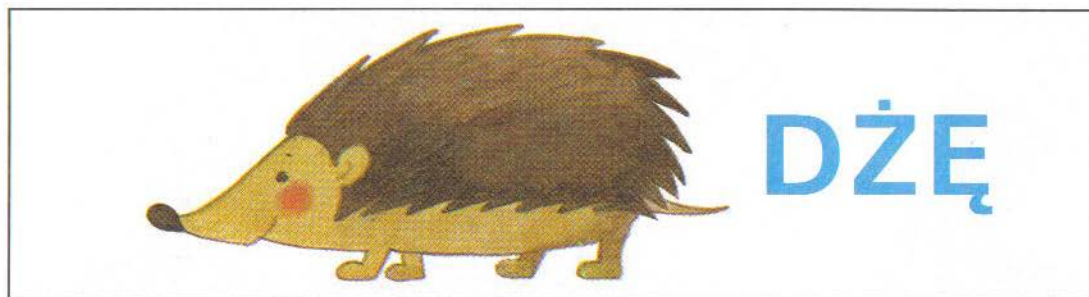
- Ma pierścienie, spulchnia ziemię.

Dokończ zdanie:

- Bardzo smaczny i zdrowy jest placek droż...

19. Rebusy

Odgadnij rebusy. W prawidłowych rozwiązaniach ukrywa się głoska **dż**. Uważaj na jej wymowę. Dwa ostatnie rebusy są trudniejsze, rozwiąż je w formie pisemnej.

EM = UNGLA

dż

20. Zapamiętywanie głosek

Zapamiętaj pierwszą głoskę w poszczególnych wyrazach. Tylko trzy spośród czterech wyrazów zaczynają się tą samą głoską. Które?

dżudo, dżungla, czajnik, dżokejka

21. Dzielenie wyrazów na sylaby

Podziel wyrazy na sylaby. Następnie powiedz całe wyrazy, zwracając uwagę na wymowę głoski dż.

DŻ NA POCZĄTKU WYRAZU			
		dżun-gla	
		dżu-do	
		dżu-ma	

DŻ W ŚRODKU WYRAZU			
		jeż-dże	
		droż-dże	
		gwiż-dże	

Rodzice czytają całe wyrazy. Dziecko dokonuje podziału samodzielnie.

22. Dobieranie kart o przeciwstawnym znaczeniu¹

Do wyrazów ułożonych przez rodziców dobierz wyrazy o przeciwstawnym znaczeniu.

Uwaga: Rodzice powinni wykonać kartoniki z poszczególnymi wyrazami z tabeli.

Poniżej znajdują się prawidłowo ułożone pary wyrazów do sprawdzenia po rozwiązaniu.

wyrazy podane przez rodziców	wyrazy podane przez dzieci
biały	czarny
gładki	szorstki
brudny	czysty
gęsty	rzadki
wolny	szybki

Przeczytaj pary wyrazów. Zwróć uwagę na wymowę głoski sz, ż, cz, dż.

23. Nie dokończone wyrazy

Wpisz do tytułów bajek i wierszy odpowiednie dwuznaki.

...erwony Kapturek

Miś U...atek

Ka...ka Dziwa...ka

¹ Zabawa jest przeznaczona dla dzieci dobrze czytających. Młodszym dzieciom wyrazy czytaj rodzice.

25. Powtarzanie wyrazów

Powtórz za rodzicami wyrazy wyróżnione w wierszu Hanny Łochockiej *Kto z nas lepszy*. Zwróć szczególną uwagę na wymowę głoski ż (rz). Nagraj wypowiedź na taśmę magnetofonową i odtwórz nagranie. Wyrazy wymówione niepoprawnie powtórz. To ćwiczenie może być przeprowadzone w postaci konkursu z punktami, jeden wyraz prawidłowo wymówiony to jeden punkt. Po zakończonej zabawie rodzice mogą przygotować nagrody. Jednorazowo można nagrać 8 wyrazów.

Kto z nas lepszy?

Żubr, żyrafa, żaba, żmija, żuk, żółw, żbik i żuraw
ryż żarłocznie spożywali
z żeberkiem i żurem.

Żart to, chociaż...

coś ich przecież naprawdę złączyło.

Kto **uważnie** czyta, pewnie wie już, co to było.

Wyprężyła się żyrafa:

– Będę waszą panią!

Mam **życzenie** objąć władzę, zasługuję na nią.

Żubr zażądał:

– To ja raczej chcę tutaj panować!

A wraz ze mną moja **żona** najdroższa, **żubrowa**.

Żbik się zachnął:

– Ty za mało jesteś **żwawy, żubrze**.

Więc nie **żałuj** mi szacunku, trudności nie **róbże!**

Żółw rzekł z żalem:

– Bez **żenady** wciąż mnie pomijacie.

Żem powolny? Lecz **poważny**, a nie **żaden żaczek!**

– A ja? – **żmija** zasyczała. – Nie **żartujcie** ze mną!

Zważcie, że mam ząb jak **żądło**,

rzecz niezbyt przyjemną...

Żuraw na to:

– **Żółć** mnie dusi, mam w **żołądku** bóle!

Ja **żegluję** po **przestworzach**: muszę zostać królem!

A **żuk**:

– **Rządzić** mogę także. **Żubrowi**, **żyrafie**

czy **żbikowi** wleźć za skórę, **ŻŻu-żżu-żżu**, potrafię!

Żaba rzekła im **życzliwie**:

– Królować na pewno

będę ja, bo w bajce byłam już **żabką**-królowną...

Hanna Łochocka

26. Nauka wiersza na pamięć

Naucz się wiersza na pamięć. Uważaj na wymowę głosek sz, ż, cz.

Szuflada

Szuflada zgrzyta ze złości.

Aż brak jej tchu!

– To z winy Anki i jej skakanki
boli mnie tam i tu!

Powiedzcie sami: **W porządku** to,
że w moim **wnętrzu** jest **rzeczy** sto?!

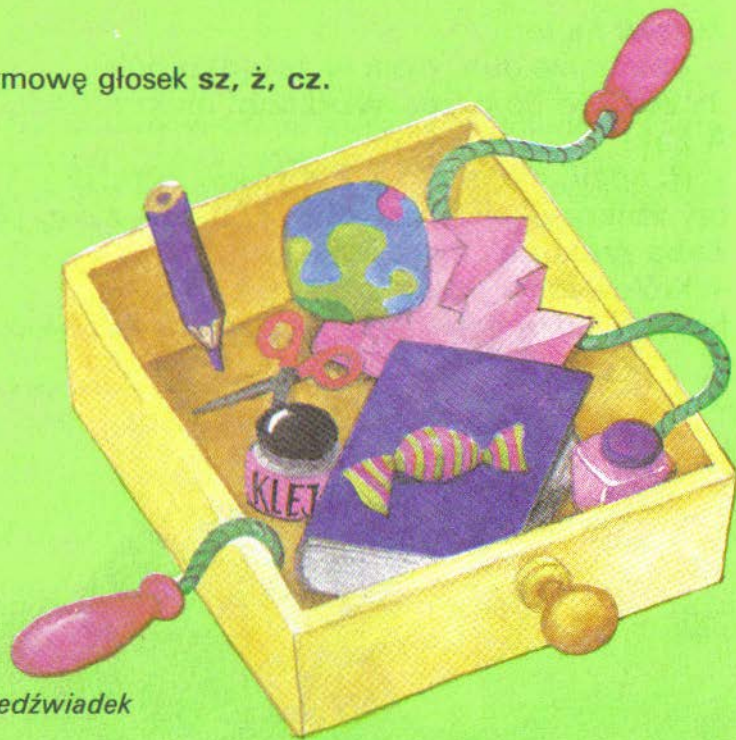
Książka, cukierek, **nożyczki** małe
i **plasteliny** spory kawałek,
kredka, serwetka, **klajster** i tusz...

Och, nie **wytrzymam**, nie **mogę** już!

A **jeszcze** skakanka...

Miarka się **przebrała!**

I **szuflada** z hukiem z biurka **wyleciała**.

Elżbieta Niedźwiadek

27. Gra w kolory ¹

Jakiego koloru są? (wymień dwa kolory):

- jajecznicza ze szczypiorkiem (żółto-zielona)
- budyń cytrynowy z sokiem truskawkowym (żółto-czerwony)
- węgiel posypany śniegiem (biało-czarny)
- małe prosiątko leżące w trawie (różowo-zielone)
- plasterek jajka ugotowanego na twardo (biało-żółty)
- lody truskawkowe z bitą śmietaną (czerwono-białe)

¹ B. Markowska *Trening zdolności intelektualnych*.

28. Powtarzanie wyrazów

Powtórz za rodzicami wyróżnione w tekście wyrazy, zwracając uwagę na brzmienie głosek szcz.

Szczypawka

Usiadła **szczypawka** na skrzypie
i skrzyp **szczypcami** **szczypie**.

A już w poniedziałek –
szczypie w **Szczytnie**
szyszki omszałe.

We wtorek –
szczypie w **Szczypiornie**
szczypioerek.

W środę –
szczypie w **Szczyrku**
szparagi młode.

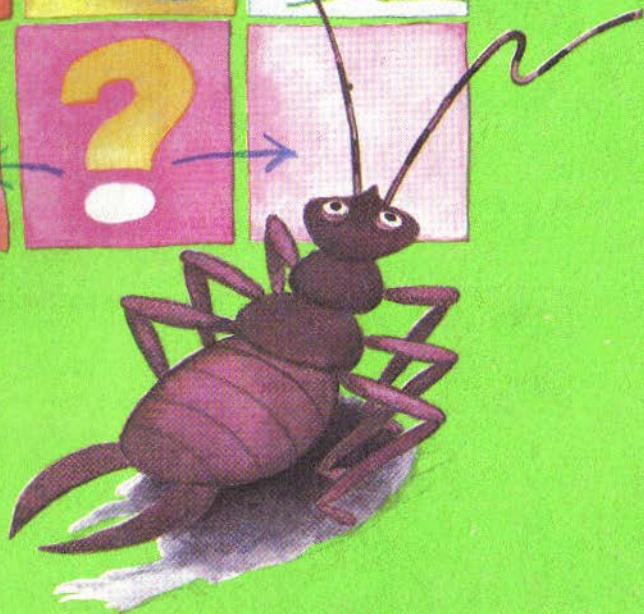
W czwartek –
szczypie w **Szczercowie**
szczyptę bułki tartej.

W piątek –
szczypie w **Szczecinie**
szczętki morskich żyjątek.

W sobotę –
szczypie w **Szczawnicy**
szczaw pod płotem.

– **Szczypawko**, a co robisz w niedzielę?

– Niewiele. Spróbuję
uszczypnąć **szczężuję!**

Igor Sikirycki

29. Powtarzanie wyrazów

Powtórz pary wyrazów. Zwróć uwagę na wymowę głosek s-sz, z-ż, c-cz.

Różnicowanie wymowy dźwięków s-sz

stara – szkoła	suknia – szara
sto – szczupaków	sos – musztardowy
pies – szuka	sumienny – Szymek
Wisła – szeroka	wąska – szufelka
wysoki – Szymon	plastelina – szara

Różnicowanie wymowy dźwięków c-cz

cała – czytanka	gorąca – czekolada
Celina – czyta	cegła – czerwona
Wacek – płacze	noc – czarna
koc – czerwony	cały – czopek
pajac – czekoladowy	
zając – czujny	

Różnicowanie wymowy dźwięków z-ż (rz)

zwiądła – rzepa	zamek – żółty
zupa – żur	zmięty – kołnierzyk
Zuzia – żartuje	zepsuty – żagiel
Zenek – pierze	zła – żmija
zagniewana – Bożena	złote – żyto
zapomniana – żyrafa	

1 Mylnie połączono mysz ze szpakiem.

2 zeszyt
szkoła
myszka
Kopciuszek

3 szarotka
koszula
szyszka
szyba
Ula szyje koszule.
Zbieramy kasztany.

5 Mylnie połączono żyrafę i psa.

6 grzyb
orzeszek
morze

7 żagiel
dyżur
warzywa

11 Mylnie połączono mysz z kaczką.

12 tęcza
odkurzacz
chusteczka
doniczka
słonecznik

13 czapla
czapka
kaczka
pieczarka
szczupak
szczoteczka
rękawiczka

17 Dżokej nie jeździ na żółwiu,
lecz na koniu.

18 dżdżownica
drożdżowy

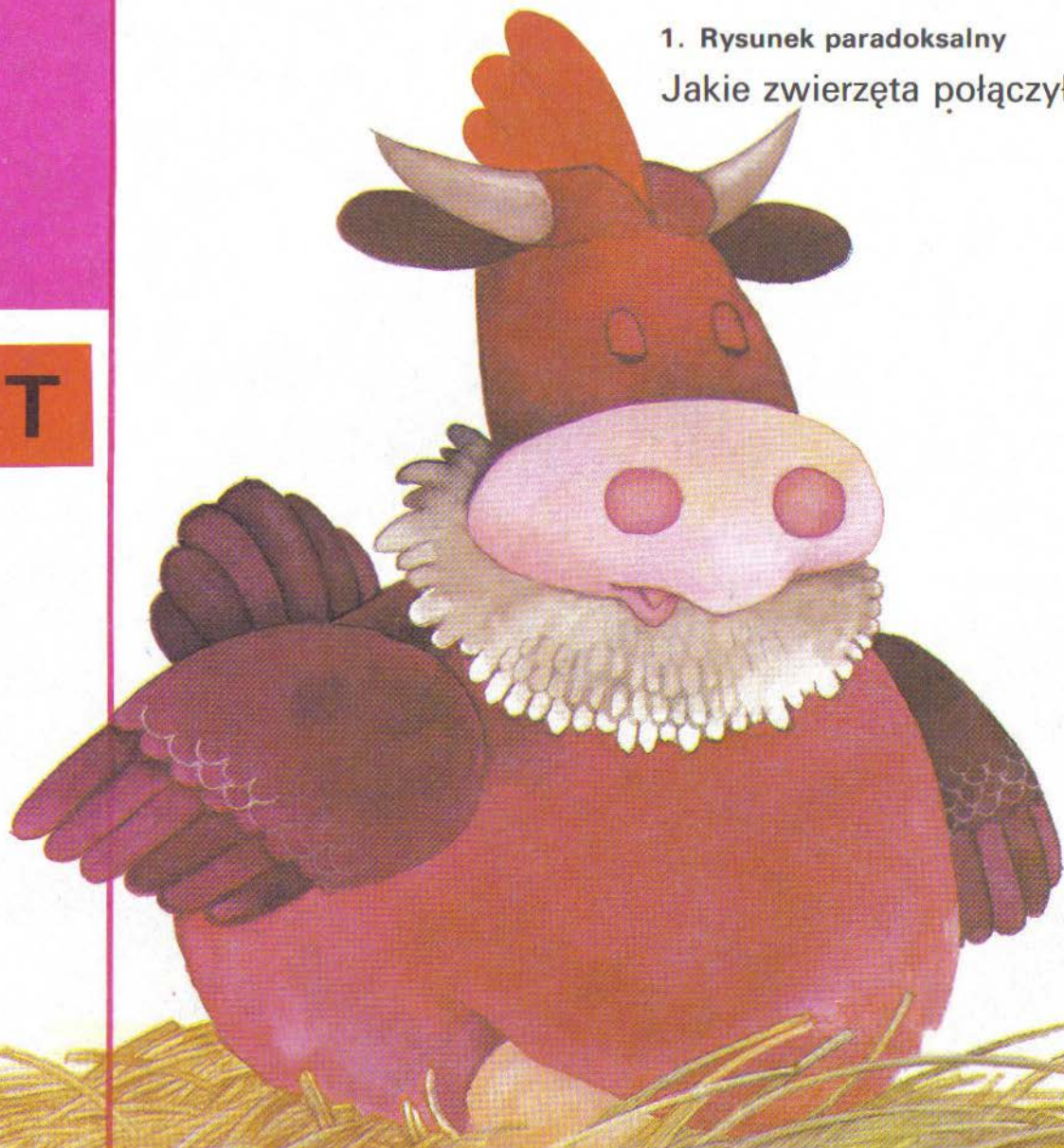
19 jeżdżę
dżungla
Jemy dżemy.

Wyrazy do historyjki obrazkowej:
żołnierz, czekolada, żyrafa, szufel-
ka, szczotka, wąż, mysz, dżem,
czołg, szuflada, żółw, żaba, ża-
glówka, sznur, skrzynka.

r

T

1. Rysunek paradoksalny
Jakie zwierzęta połączył autor?

r

2. Zagadki

Rozwiąż zagadki. Uważaj na wymowę głoski r.

- Choć rąk nie ma, zgina drzewa,
choć ust nie ma, pieśni śpiewa.
- Rośnie w lesie i na łące, zielony kolor ma,
mięka, puszysta i wszędobyłska. Jak się nazywa roślina ta?
- Zbudowana z klocków drewna związanych linami,
na niej rozbitkowie pływają po morzu sami.
- Mam szczebelków dużo, wszystkie do wchodzenia służą.
- Kto zbyt dużo je, będzie ...
- Ostatni miesiąc w roku to ...
- Miejsce obok domu, gdzie rosną kwiaty lub warzywa.
- Warzywo strączkowe, spała na nim księżniczka
z bajki Andersena.
- Narzędzie podobne do grzebienia, służy ogrodnikom.
- Kilkoro lub więcej osób razem to ...

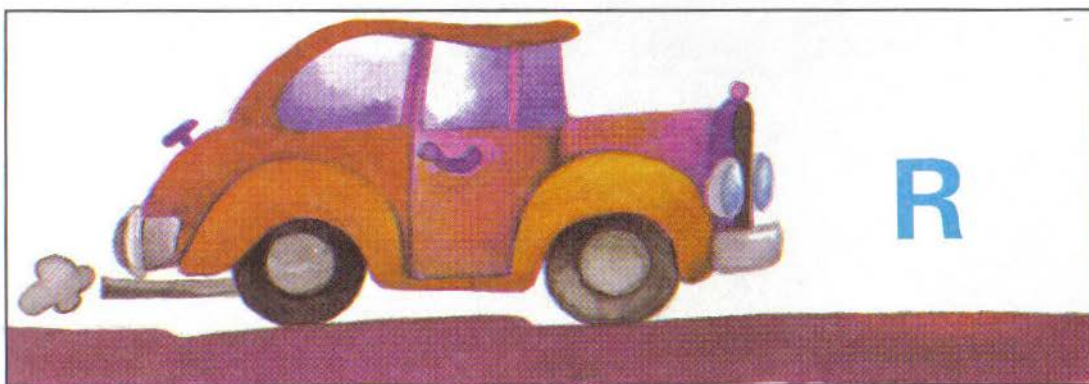
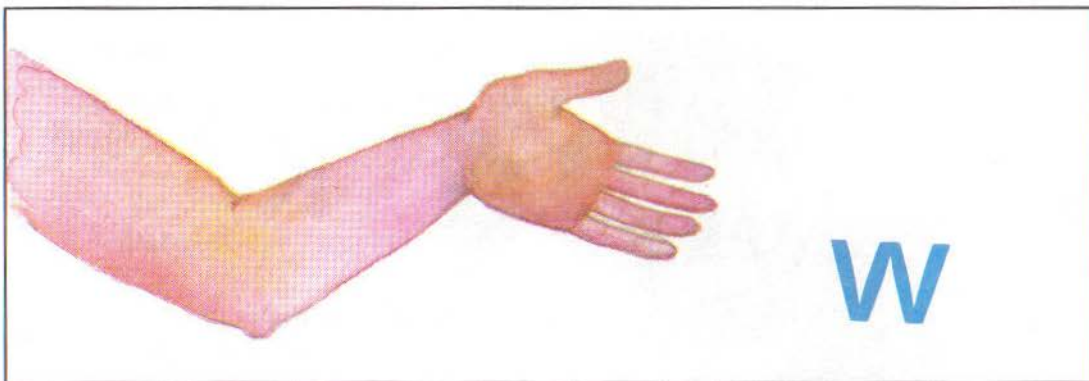
r

- Inaczej płot, parkan.
- Elegancki pan zawsze nosi go na szyi.
- Są długie i kolorowe, mieszkają w pudełku, możesz nimi malować ty Kasiu i ty Pawełku.
- Stoi na końcu zdania, czasem jest na sukience, zawsze jest na biedronce, nie powiem wam więcej.
- Leci woda czasem z wielkim szumem i hałasem. Gdy przekręcisz kurki dwa, woda kapie kap, kap, kap...
- Inna nazwa faworków.
- Co zbiera się w lesie, aby potem rozpalić ognisko?
- Popularne kwiaty późnej jesieni.

Rebusy
trudniejsze
rozwiąż w formie
pisemnej.

3. Rebusy

Rozwiąż rebusy. Prawidłowe rozwiązania zawierają głoskę r. Wymawiaj ją poprawnie.

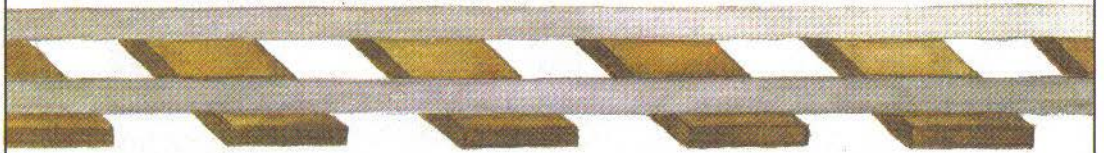
r

r

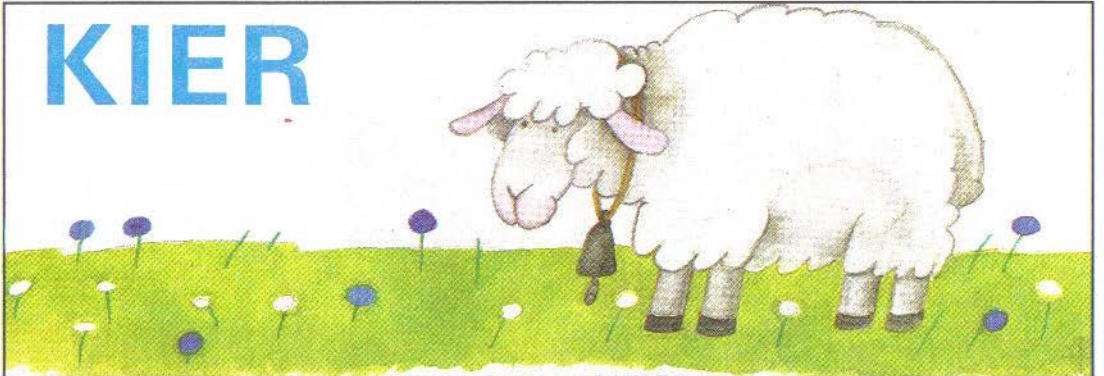

K

BA

KIER

4. Nauka wiersza na pamięć

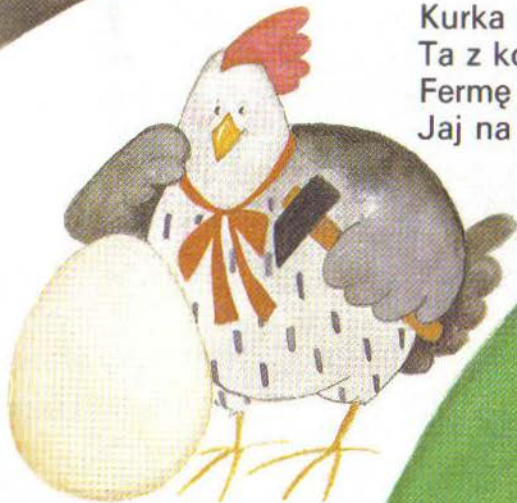
Naucz się wybranego wiersza na pamięć (Tadeusz Frelek – *R dla Agnieszki*).
Zwróć uwagę na wymowę głoski r.

Żuraw

W dniu urodzin żuraw wronie
Podarował grudkę szronu
Sarnie wręczył worek wiatru
I ćwierć rurki makaronu.

Kurka

Kurka pstra
Ta z kokardą
Fermę ma
Jaj na twardo.

Reksio

Mądraliński
Reksio-seter
Sam na drutach
Robi sweter.

Kruk

W kawiarni pod parasolem
Z ogromnego rabarbaru
Kruk rozgrzewa się herbatą
Ze srebrnego samowaru.

Tadeusz
Frelek

5. Powtarzanie wyrazów

Naucz się wybranego fragmentu wiersza Jana Brzechwy *Na straganie*. Uważaj na wymowę głoski r.

Na straganie

Na **straganie** w dzień **targowy**

Takie słyszy się **rozmowy**:

- Może pan się o mnie oprze,
Pan tak wędnie, panie Koprze.
- Cóż się dziwić, mój **Szczypiorku**,
Leżę tutaj już od **wtorku**!

Rzecz na to **Kalarepka**:

- Spójrz na Rzepę – ta jest krzepka!

Groch po brzuszku Rzepę klepie.

Jak tam, Rzepo? **Coraz** lepiej?

- Dzięki, dzięki, panie **Grochu**,
Jakoś żyje się po **trochu**.

Lecz **Pietruszka** – z tą jest gorzej:

Blada, chuda, spać nie może.

- A to **feler** – westchnął **Seler**.

Burak stroni od Cebuli,

A Cebula doń się tuli:

- Mój **Buraku**, mój **czerwony**,

Czy byś nie chciał takiej żony?

Burak tylko nos zatyka:

- Niech no pani **prędzej** zmyka!
Ja chcę żonę mieć **buraczą**,
Bo przy pani wszyscy płaczą.
- A to **feler** – westchnął **Seler**.

Naraz słysząc głos Fasoli:

- Gdzie się pani tu **gramoli**?!

- Nie bądź dla mnie taka wielka! –
Odpowiada jej **Brukselka**.

- Widzieliście, jaka **krewka**! –

Zaperzyła się **Marchewka**.

- Niech **rozsądzi** nas kapusta!

- Co, Kapusta?! Głowa pusta?!

A Kapusta rzecze smutnie:

- Moi **drodzy**, po co kłótnie,

Po co wasze **swary** głupie,

Wnet i tak zginiemy w zupiel!

- A to **feler** – westchnął **Seler**.

Jan Brzechwa

Odpowiedzi do zagadek, rebusów i rysunków

1 Mylnie połączono krowę z kurą.

2 wiatr
trawa
tratwa
drabina
gruby
grudzień
ogródek
groch
grabie
grupa
ogrodzenie
krawat
kredki
kropka
kran
chrust
chrust
chryzantemy

3 rękaw
dropsy
autor
rybak
torba
kierowca

